

Modern Elektrikli, Hibrit Elektrikli ve Yakıt Hücreseli Taşıtlar

Üçüncü Baskıdan Çeviri

Yazarlar

Mehrdad EHSANI

Yimin GAO

Stefano LONGO

Kambiz M. EBRAHIMI

Çeviri Editörü

Mustafa AKTAŞ

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da Bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Orijinal ISBN

978-1-4987-6177-2

ISBN

978-625-7451-94-9

Orijinal Adı

Modern Electric, Hybrid Electric, and
Fuel Cell Vehicles

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Yazarlar

Mehrdad EHSANI
Yimin GAO
Stefano LONGO
Kambiz M. EBRAHIMI

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Kitap Adı

Modern Elektrikli, Hibrit Elektrikli ve
Yakıt Hücreli Taşıtlar

Bisac Code

TEC009090

Çeviri Editörleri

Mustafa AKTAŞ
ORCID iD: 0000-0002-2608-1000

DOI

10.37609/akya.825

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

*Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com*

www.akademisyen.com

To my Wonderful Wife, Zohreh

Mehrdad EHSANI

To my Wife Anni, and my Daughter, Yuan

Yimin GAO

To my Mum, Dad and Little Brother

Stefano LONGO

To my Wife and Daughter

Kambiz EBRAHIMI

İçindekiler

Önsöz	xvii
Çeviri Önsözü	xxiii
Mehrdad Ehsani'nin tercüme kitap hakkında yazısı	xxiv
Teşekkürler	xxv
Yazarlar	xxvii
1. Modern Taşımacılığın Çevreye Etkisi ve Tarihi.....	1
<i>Çeviri: Prof. Dr. Mustafa AKTAŞ</i>	
1.1. Hava Kirliliği	1
1.1.1. Nitrojen Oksitler	2
1.1.2 Karbon Monoksit	2
1.1.3 Yanmamış Hidrokarbonlar	2
1.1.4 Diğer Kirleticiler	2
1.2 Küresel Isınma.....	3
1.3 Petrol Kaynakları	5
1.4 Maliyetler	7
1.5 Farklı Taşımacılık Geliştirme Planlarının Gelecekte Petrol Kaynaklarına Etkisi	8
1.6 Elektrikli Taşıtların Tarihi	11
1.7 HET'lerin Tarihi	12
1.8 Yakıt Hücreli Taşıtların Tarihi	14
Kaynaklar	15
2. Taşıtlarda Tahrik ve Frenlemenin Temel İlkeleri.....	17
<i>Çeviri: Doç. Dr. Mesut DÜZGÜN</i>	
2.1 Taşıtların Hareketinin Genel Tanımları.....	17
2.2. Taşıtların Direnci	17
2.2.1. Yuvarlanma Direnci.....	18
2.2.2 Aerodinamik Direnç.....	21
2.2.3 Eğim Direnci	21
2.3 Hareket Denklemi	23
2.4 Tekerlek-Zemin Tutunması ve Azami Tahrik Kuvveti	25
2.5 Güç Aktarma Sistemi Tahrik Kuvveti ve Taşıtların Hızı.....	27
2.6 Taşıtların Performansı.....	29
2.6.1 Taşıtların Azami Hızı	30
2.6.2 Tırmanma Kabiliyeti.....	31
2.6.3 İvmelenme Performansı.....	31

2.7 Yakıt Ekonomisi	34
2.7.1 İçten Yanmalı Motorların Yakıt Ekonomisi Özellikleri	34
2.7.2 Taşıt Yakıt Ekonomisinin Hesaplaması	35
2.7.3 Taşıtın Yakıt Ekonomisini Geliştirmek için Basit Teknikler	37
2.8 Fren Performansı	38
2.8.1 Frenleme Kuvveti	39
2.8.2 Ön ve Arka Akslarda Fren Kuvvet Dağılımı	41
2.8.3 Frenleme Düzenlemesi ve Frenleme Performans Analizi	45
2.8.3.1 Frenleme Düzenlemesi	45
2.8.3.2 Frenleme Performans Analizi	47
Kaynaklar	49

3. İçten Yanmalı Motorlar..... 51

Çeviri: Prof. Dr. Can ÇINAR

3.1 Buji ile Ateşlemeli Motorlar.....	51
3.1.1 Temel Yapısı, Otto Çevrimi ve Çalışma Prensibi	51
3.1.2 Çalışma Parametreleri.....	53
3.1.2.1. Nominal Değerler.....	53
3.1.2.2 İndike Tork ve İndike Ortalama Efektif Basınç.....	53
3.1.2.3 Fren Ortalama Efektif Basınç (bmep) ve Fren Torku	56
3.1.2.4 Emisyon Ölçümü.....	57
3.1.2.5 İçten Yanmalı Motor Çalışma Karakteristikleri	58
3.1.3 İçten Yanmalı Motor Performansı, Verim ve Emisyonları İyileştirmek İçin Kullanılan Temel Yöntemler	59
3.1.3.1 Aşırı Doldurma.....	59
3.1.3.2 Doğrudan Benzin Enjeksiyonu ve Fakir Yanmalı Motorlar .	61
3.1.3.3 Çoklu Supap ve Değişken Supap Zamanlaması	61
3.1.3.4 Değişken Sıkıştırma Oranı.....	62
3.1.3.5 Egzoz Gaz Resirkülasyonu	62
3.1.3.6 Akıllı Ateşleme.....	62
3.1.3.7. Yeni İçten Yanmalı Motor Malzemeleri.....	62
3.1.4 Buji ile Ateşlemeli Motor Kontrol Sistemine Bakış	62
3.1.5 Atkinson Çevriminin Çalışma Prensibi.....	64
3.1.5.1 Orijinal Atkinson Motoru	64
3.1.5.2 Modern Atkinson Motoru	65
3.2 Sıkıştırma ile Ateşlemeli Motorlar.....	68
3.3 Alternatif Yakıtlar ve Motorlarda Alternatif Yakıt Kullanımı	69
3.3.1 Alternatif Yakıtlar	69
3.3.1.1. Etanol ve İçten Yanmalı Motorlarda Etanol Kullanımı	69
3.3.1.2 Sıkıştırılmış Doğalgaz ve Doğalgazlı Motorlar	71
3.3.1.3 Geliştirilmiş Hidrojen (H ₂) Yanması	72
Kaynaklar	72

4. Taşıt Güç Aktarma Sistemi	73
<i>Çeviri: Doç. Dr. Tolga TOPGÜL</i>	
4.1 Güç Sisteminin Özellikleri	73
4.2 Güç Aktarmanın Özellikleri.....	76
4.3 Manuel Vites Kutusu	78
4.4 Otomatik Vites Kutusu.....	81
4.4.1 Geleneksel Otomatik Vites Kutusu.....	82
4.4.1.1 Tork Konvertörünün Çalışması.....	82
4.4.1.2 Planet veya Episiklik Dişli Sistemi	86
4.4.1.3 Birleşik Episiklik Dişli.....	88
4.4.2 Otomatikleştirilmiş Manuel ve Çift Kavramalı Vites Kutusu	89
4.5 Sürekli Değişken Vites Kutusu.....	91
4.6 Sonsuz Değişken Vites Kutusu.....	91
4.7 Özel Hibrit Güç Aktarma Sistemleri.....	92
Kaynaklar	93
5. Elektrikli Taşıtlar	95
<i>Çeviri: Prof. Dr. Mustafa AKTAŞ</i>	
5.1 Elektrikli Taşıtların Özellikleri.....	95
5.2 Elektrikli Taşıtların Performansı	98
5.2.1 Tahrik Motoru Özellikleri.....	98
5.2.2 Tahrik Kuvveti ve Aktarım İhtiyacı.....	99
5.2.3 Taşıt Performansı	101
5.3 Normal Sürüşte Tahrik Gücü.....	103
5.4 Enerji Tüketimi	105
Kaynaklar	110
6. Hibrit Elektrikli Taşıtlar	113
<i>Çeviri: Prof. Dr. Necmi ALTIN</i>	
6.1 Hibrit Elektrikli Aktarma Elemanı Kavramı.....	113
6.2 Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi Mimarileri	116
6.2.1 Seri Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi (Elektrikli bağlantı)	117
6.2.2 Paralel Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi (Mekanik bağlantı)	119
6.2.2.1 Moment Birleştirici ile Paralel Hibrit Aktarma Sistemi	120
6.2.2.1.1 Moment Birleştirici Cihazlar.....	120
6.2.2.1.2 Moment Birleştirici ile Aktarma Sistemi Özellikleri.....	121
6.2.2.2 Hız Birleştirici ile Paralel Hibrit Aktarma Sistemi	126
6.2.2.2.1 Hız Birleştirici Elemanları	126
6.2.2.2.2 Hız Birleştirici ile Aktarma Sistemi Yapısı.....	129
6.2.2.3 Moment ve Hız Birleştirici ile Hibrit Aktarma Sistemi ...	132
6.2.2.3.1 İsteğe Bağlı Birleştirici Seçilebilen Çalışma Modu	132
6.2.2.3.2 Her iki Birleştirici ile Çalışma Modu.....	133
Kaynaklar	136

7. Elektrikli Tahrik Sistemleri	139
<i>Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Tayfun GÜNDOĞDU</i>	
7.1 DA Motor Sürücüleri	142
7.1.1 Çalışma Prensibi ve Performansı	142
7.1.2 Birleşik Armatür Gerilimi ve Alan Kontrolü	145
7.1.3 DA Motorlarının Kıyıcı ile Kontrolü.....	145
7.1.4 Kıyıcı Beslemeli DA Motor Sürücülerinin Çok-Bölgeli Kontrolü .	150
7.1.4.1 İleri Sürüş ve Rejeneratif (Geri-kazanımlı) Frenlemenin İki Bölgeli Kontrolü	150
7.1.4.1.1 Ters Anahtarlı Tek Kıyıcı.....	150
7.1.4.1.2 C Sınıfı İki Bölge Kıyıcı	151
7.1.4.2 Dört Bölgede Çalışma.....	152
7.2 Asenkron Motor Sürücüleri	153
7.2.1 Asenkron Motorların Temel Çalışma İlkeleri	154
7.2.2 Kararlı Durum Performansı	157
7.2.3 Sabit Gerilim/Frekans Kontrolü.....	159
7.2.4 Güç Elektronik Kontrolü	160
7.2.5 Alan Yönlendirme Kontrolü.....	163
7.2.5.1 Alan Yönlendirme İlkeleri.....	163
7.2.5.2 Kontrol.....	171
7.2.5.3 Doğrudan Rotor Akı Yönlendirme Şeması.....	172
7.2.5.4 Dolaylı Rotor Akı Yönlendirme Şeması	175
7.2.6. Alan Yönlendirme Kontrolü için Gerilim Kaynaklı İnverter	177
7.2.6.1. Gerilim Kaynaklı İnverterde Gerilim Kontrolü	179
7.2.6.2 Gerilim Kaynaklı İnverterde Akım Kontrolü	181
7.3 Kalıcı Mıknatıslı FDAM (Fırçasız Doğru Akım Motor)	
Motor Sürücüleri	184
7.3.1 FDAM Motor Sürücülerinin Temel Prensipleri.....	185
7.3.2 FDAM Makine Yapısı ve Sınıflandırması	185
7.3.3 KM Malzemelerinin Özellikleri.....	189
7.3.3.1 Alnico.....	189
7.3.3.2 Ferritler	189
7.3.3.3 Nadir Toprak Mıknatısları	190
7.3.4 FDAM Makinelerinin Performans Analizi ve Kontrolü.....	190
7.3.4.1 Performans İnceleme	190
7.3.4.2 FDAM Motor Sürücülerinin Kontrolü.....	193
7.3.5 Hız Arttırma Teknolojisi.....	194
7.3.6 Sensörsüz Teknikler.....	195
7.3.6.1 Ölçümleri ve Matematiği Kullanan Yöntemler	195
7.3.6.2 Gözlemci Kullanan Yöntemler.....	196
7.3.6.3 Zıt EMK Algılamayı Kullanan Yöntemler	196
7.3.6.4 Özel Sensörsüz Teknikler	197

7.4 Anahtarlamalı Relüktans Motor (ARM) Sürücüleri	198
7.4.1 Temel Manyetik Yapı	198
7.4.2 Moment Üretimi	201
7.4.3 ARM Sürücü	204
7.4.4 Çalışma Modları	206
7.4.5 Generatör Modu Çalışma (Rejeneratif/Geri-Kazanımlı Frenleme)	207
7.4.6. Sensörsüz Kontrol	209
7.4.6.1 Faz Akı Bağlantısına Dayalı Yöntem	210
7.4.6.2 Faz Endüktansına Dayalı Yöntem	211
7.4.6.2.1 Faz Toplu Endüktansına Dayalı Sensörsüz Kontrol	211
7.4.6.2.2 Faz Artımlı Endüktansa Dayalı Sensörsüz Kontrol	212
7.4.6.3 Modüle sinyal ilave edilen yöntemler	212
7.4.6.3.1 Frekans Modülasyon Yöntemi	213
7.4.6.3.2 Genlik Modülasyon ve Faz Modülasyon (GM ve FM) Yöntemleri	213
7.4.6.3.2 Darbe Tabanlı Teşhis Yöntemi	213
7.4.6.4 Ortak Endüklenen Gerilim Tabanlı Yöntem	214
7.4.6.5 Gözlemciye Dayalı Yöntemler	214
7.4.7 ARM Sürücülerinin Kendiliğinden-Ayar Teknikleri	215
7.4.7.1 Aritmetik Yöntemle Kendiliğinden Ayar	215
7.4.7.1.1 Dengeli Endüktans Değerleri ile Optimizasyon	216
7.4.7.1.2 Parametre Değişimleri Durumunda Optimizasyon	216
7.4.7.2 Yapay Sınır Ağı (YSA) Kullanarak Kendiliğinden Ayarlama	216
7.4.8 ARM'de Titreşim ve Ses Gürültüsü	218
7.4.9 ARM Tasarımı	220
7.4.9.1 Stator ve Rotor Kutup Sayısı	220
7.4.9.2 Stator Dış Çapı	221
7.4.9.3 Rotor Dış Çapı	221
7.4.9.4 Hava Aralığı	222
7.4.9.5 Stator Boyunduruğunun İç Kavisi	222
7.4.9.6 Stator Boyunduruğu	222
7.4.9.7 Performans Tahmini	222
Kaynaklar	223
8. Seri (Elektrik Bağlantılı) Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi	229
<i>Çeviri: Prof. Dr. Necmi ALTIN</i>	
8.1 Çalışma Modelleri	229
8.2 Kontrol Yöntemleri	231
8.2.1 Azami PPS SOC'si Kontrol Yöntemi	232
8.2.2 Motor Açma-Kapatma veya Termostat Kontrol Yöntemi	233

8.3 Seri (Elektrik Bağlantılı) Hibrit Aktarma Sisteminin Tasarım İlkeleri.....	234
8.3.1 Elektrikli Birleştirme Cihazı.....	234
8.3.2 Tahrik Motorunun Güç Değeri Tasarımı	238
8.3.3 İYM/Generatörün Güç Değeri Tasarımı	241
8.3.4 PPS'nin Tasarımı	243
8.3.4.1 PPS'nin Güç Kapasitesi	245
8.3.4.2 PPS'nin Enerji Kapasitesi	245
8.4 Tasarım Örneği	246
8.4.1 Tahrik Motoru Boyutunun Tasarımı.....	246
8.4.2 Dişli Oranının Tasarımı	246
8.4.3 Hızlanma Performansının Doğrulanması.....	247
8.4.4 Tırmanma Kabiliyetinin Doğrulanması	247
8.4.5 İYM/Generatör Boyutu Tasarımı	247
8.4.6 PPS'nin Güç Kapasitesi Tasarımı	249
8.4.7 PPS'nin Enerji Kapasitesi Tasarımı.....	250
8.4.8 Yakıt Tüketimi	251
Kaynaklar	252
9. Paralel (Mekanik Olarak Bağlı) Hibrit Elektrik Güç Aktarma Sistemi Tasarımı	255
<i>Çeviri: Doç. Dr. Fatih ŞAHİN</i>	
9.1 Güç Aktarım Sistemi Yapısı ve Tasarım Hedefleri	255
9.2 Kontrol Yöntemleri.....	256
9.2.1 PPS Azami Şarj Durumu Kontrol Yöntemi.....	257
9.2.2 İçten Yanmalı Motor Aç-Kapa (Termostat) Kontrolü.....	260
9.2.3 İçten Yanmalı Motor Kısıtlı Aç-Kapa Kontrol Yöntemi.....	261
9.2.4 Bulanık Mantık Kontrol Tekniği.....	263
9.2.5 Dinamik Programlama Tekniği	264
9.3 Güç Aktarma Sisteminin Parametre Tasarımı	267
9.3.1 İçten Yanmalı Motor Gücü	267
9.3.2 Aktarım Elemanı Tasarımı	270
9.3.3 Elektrik Motoru Tahrik Gücü	271
9.3.4 PPS Tasarımı.....	275
9.4 Simülasyonlar.....	277
Kaynaklar	278
10. Seri-Paralel (Moment ve Hız Birleştirme) Hibrit Güç Aktarma Sistemi Tasarımı ve Kontrolü	281
<i>Çeviri: Prof. Dr. Ahmet Faruk BAKAN</i>	
10.1 Güç Aktarma Sistemi Yapısı.....	281
10.1.1 Hız-Birleştirme Analizi.....	281
10.1.2 Güç Aktarma Sistemi Özellikleri.....	283

10.2 Güç Aktarma Sistemi Kontrol Yöntemi.....	291
10.2.1 Kontrol Sistemi.....	291
10.2.2 İYM Hız Kontrol Yaklaşımı.....	291
10.2.3. Tahrik Momenti Kontrolü	292
10.2.4. Güç Aktarma Sistemi Kontrol Yöntemleri	293
10.2.4.1. İYM Hız Kontrol Yöntemi.....	294
10.2.4.2 Tahrik Momenti Kontrol Yöntemi	296
10.2.4.2.1. Düşük Hız Bölgesi.....	296
10.2.4.2.2. Orta Hız Bölgesi	297
10.2.4.2.3. Yüksek Hız Bölgesi.....	297
10.2.4.3. Geri Kazanımlı (Rejeneratif) Frenleme Kontrolü.....	298
10.3. Güç Aktarma Sistemi Parametre Tasarımı.....	298
10.4. Örnek Bir Taşıtın Benzetimi	299
Kaynaklar	302
11. Fişli (Şebekeden Şarjlı) Hibrit Elektrikli Taşıtların	
Tasarım ve Kontrol İlkeleri.....	305
<i>Çeviri: Prof. Dr. Ahmet Faruk BAKAN</i>	
11.1. Günlük Sürüş Mesafesi İstatistikleri	305
11.2 Enerji Yönetimi Yöntemi	306
11.2.1. AER Merkezli Kontrol Yöntemi.....	307
11.2.2. Karma Kontrol Yöntemi.....	312
11.3 Enerji Depolama.....	320
Kaynaklar	322
12. Hafif Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi Tasarımı	323
<i>Çeviri: Prof. Dr. Necmi ALTIN</i>	
12.1 Frenleme ve Güç Aktarımında Harcanan Enerji.....	323
12.2 Paralel Hafif Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi.....	325
12.2.1 Tasarım.....	325
12.2.2 Çalışma Durumları ve Kontrol Yöntemi	325
12.2.3 Aktarma Sistemi Tasarımı	326
12.2.4 Performans.....	329
12.3 Seri-Paralel Hafif Hibrit Elektrikli Aktarma Sistemi	331
12.3.1 Planet Dişli ile Aktarma Sistemi Tasarımı.....	331
12.3.2 Çalışma Durumları ve Kontrol	336
12.3.2.1 Hız Birleştirici Çalışma Durumu	336
12.3.2.2 Moment Birleştirici Çalışma Durumu	337
12.3.2.3 Yalnız İYM Tahrik Modu	338
12.3.2.4 Yalnız Motor Tahrik Modu	338
12.3.2.5 Geri Kazanımlı Frenleme Modu	339
12.3.2.6 İYM'nin Çalıştırılması	339

12.3.3 Kontrol Yöntemi.....	339
12.3.4 Statoru Dönen Motor ile Aktarma Sistemi.....	340
Kaynaklar	341
13. Anlık Güç Kaynakları ve Enerji Depolama	343
<i>Çeviri: Prof. Dr. Okan ÖZGÖNENEL</i>	
13.1 Elektrokimyasal Bataryalar	343
13.1.1 Elektrokimyasal Tepkimeler.....	345
13.1.2 Termodinamik Gerilim.....	346
13.1.3 Özgül Enerji.....	347
13.1.4 Özgül Güç.....	349
13.1.5 Enerji Verimliliği	351
13.1.6 Batarya Teknolojileri.....	351
13.1.6.1 Kurşun-Asit Batarya	352
13.1.6.2 Nikel Temelli Bataryalar.....	353
13.1.6.2.1 Nikel-Demir Batarya	353
13.1.6.2.2 Nikel-Kadmiyum Batarya	353
13.1.6.2.3 Ni – MH Batarya.....	354
13.1.6.3 Lityum Temelli Bataryalar.....	355
13.1.6.3.1 Li–P Batarya.....	355
13.1.6.3.2 Li–I Batarya	355
13.2 Ultrakapasitörler (Süperkapasite).....	356
13.2.1 Ultrakapasitörlerin Özellikleri.....	356
13.2.2 Ultrakapasitörlerin Temel İlkeleri	357
13.2.3 Ultrakapasitörlerin Performansı.....	358
13.2.4 Ultrakapasitör Teknolojileri	361
13.3 Ultra Yüksek Hızlı Volanlar	363
13.3.1 Volanların Çalışma İlkeleri.....	363
13.3.2 Volan Sistemlerinin Güç Kapasitesi	365
13.3.3 Volan Teknolojileri	367
13.4 Enerji Depolarının Karışımı	369
13.4.1 Hibrit (Karma) Enerji Depolama	369
13.4.2 Batarya ve Ultrakapasitör ile Pasif ve Aktif Hibrit Enerji Depolama	370
13.4.3 Batarya ve Ultrakapasitör Boyut Tasarımı.....	371
Kaynaklar	374
14. Geri Kazanımlı Frenlemenin Temelleri	377
<i>Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Osman Taha ŞEN</i>	
14.1 Şehir İçi Sürüşte Tüketilen Frenleme Enerjisi.....	377
14.2 Frenleme Enerjisi ve Taşıt Hızı İlişkisi.....	378

14.3 Frenleme Enerjisi ve Frenleme Gücü İlişkisi	381
14.4 Frenleme Gücü ve Taşıt Hızı İlişkisi	381
14.5 Frenleme Enerjisi ve Taşıt Yavaşlama İvmesi İlişkisi	382
14.6 Ön ve Arka Akslarda Frenleme Enerjisi	383
14.7 ET, HET ve YHT'lerin Fren Sistemleri	384
14.7.1 Paralel Hibrit Fren Sistemi	385
14.7.1.1 Elektrikli ve Mekanik Fren Kuvveti Dağılımının Sabit Oranlı Tasarım ve Kontrol İlkeleri	386
14.7.1.2 Azami Geri Kazanımlı Fren Enerjisi için Tasarım ve Kontrol İlkeleri	387
14.7.2 Tamamen Kontrol Edilebilir Hibrit Fren Sistemi	390
14.7.2.1 En Uygun Frenleme Performansı için Kontrol Yöntemi	391
14.7.2.2 En Uygun Enerji Geri Kazanımı için Kontrol Yöntemi	393
Kaynaklar	394
15. Yakıt Pilleri	397
<i>Çeviri: Prof. Dr. Hamit SOLMAZ</i>	
15.1 Yakıt Pillerinin Çalışma İlkesi	397
15.2 Elektrot Gerilimi ve Akım-Gerilim Eğrisi	400
15.3 Yakıt ve Oksitleyici Madde Tüketimi	403
15.4 Yakıt Hücresi Sistemi Özellikleri	404
15.5 Yakıt Hücresi Teknolojileri	406
15.5.1 Proton Alışverişine Dayanan Membran Yakıt Hücreleri	406
15.5.2 Alkali Yakıt Hücreleri	407
15.5.3 Fosforik Asit Yakıt Hücreleri	409
15.5.4 Erimiş Karbonat Yakıt Hücreleri	410
15.5.5 Katı Oksit Yakıt Hücreleri	410
15.5.6 Doğrudan Metanol Yakıt Hücreleri	411
15.6 Yakıt Kaynağı	412
15.6.1 Hidrojen Depolama	412
15.6.1.1 Sıkıştırılmış Hidrojen	412
15.6.1.2 Dondurucu (Kriyojenik) Sıvı Hidrojen	414
15.6.1.3 Metal Hidritler	414
15.6.2 Hidrojen Üretimi	416
15.6.2.1 Buhar Reforming (Dönüşümü)	416
15.6.2.2 Kısmi Oksidasyon Reformasyonu (Dönüşümü)	417
15.6.2.3 Ototermal Reformasyon (Dönüşüm)	417
15.6.3 Hidrojen Taşıyıcı Olarak Amonyak	418
15.7 Hidrojensiz Yakıt Pilleri	418
Kaynaklar	419

16. Yakıt Pili Hibrit Elektrikli Tahrik Sistemi Tasarımı.....	421
<i>Çeviri: Prof. Dr. Hamit SOLMAZ</i>	
16.1 Genel Yapısı	421
16.2 Kontrol Yöntemi	423
16.3 Parametrik Tasarım	424
16.3.1 Elektrik Motoru Gücünün Belirlenmesi.....	425
16.3.2 Yakıt Pili Sistem Gücünün Belirlenmesi.....	425
16.3.3 PPS Gücü ve Enerji Kapasitesinin Belirlenmesi	426
16.3.3.1 PPS'nin Güç Seviyesi.....	426
16.3.3.2 PPS'nin Enerji Miktarı.....	426
16.4 Tasarım Örneği	428
Kaynaklar	430
17. Arazi Taşıtları için Seri Hibrit Güç Aktarma Sistemi Tasarımı	431
<i>Çeviri: Dr. Öğr. Üyesi Osman Taha ŞEN</i>	
17.1 Hareket Direnci.....	431
17.1.1 Zemin Sıkıştırma Kaynaklı Hareket Direnci.....	432
17.1.2 Zemin Yol Düzleme Kaynaklı Hareket Direnci	434
17.1.3 Güç Aktarma Sisteminin İç Direnci	435
17.1.4 Arazinin Tahrik Kuvveti	436
17.1.5 Çeki Demiri Kuvveti.....	437
17.2 Paletli Seri Hibrit Taşıt Güç Aktarma Sistemi Mimarisi	437
17.3 Güç Aktarma Sisteminin Parametre Tasarımı	438
17.3.1 Tahrik Motoru Güç Tasarımı	439
17.3.1.1 Taşıt Tahrik Gücü ve Taşıt Hızı	439
17.3.1.2 Motor Gücü ve Hızlanma Performansı	440
17.3.1.3 Motor Gücü ve Tırmanma Performansı.....	441
17.3.1.4 Paletli Taşıtların Direksiyon Manevrası	443
17.4 İçten Yanmalı Motor/Generatör Güç Tasarımı.....	447
17.5 Enerji Depolama Sisteminin Güç ve Enerji Tasarımı	449
17.5.1 Tahrik Sistemi için Azami Anlık Güç	449
17.5.2 Tahrik için Kullanılmayan Anlık Tepe Gücü	450
17.5.3 Batarya/Süper-Kapasitörlerin Enerji Tasarımı	452
17.5.4 Batarya ve Süper-kapasitör Birleşimleri	452
Kaynaklar	454
18. En Uygun Hibritleştirme Oranı ile Tam Boyutlu	
   İYM Kullanılan HET Tasarımı	457
<i>Çeviri: Prof. Dr. Can ÇINAR, Prof. Dr. Tolga TOPGÜL, Prof. Dr. Fatih ŞAHİN</i>	
18.1. Tam Boyutlu İYM Kullanılan HET'in Tasarım Anlayışı	457
18.2. En Uygun Hibritleştirme Oranı.....	459

18.2.1. Otoyol Sürüş Şartlarında Simülasyon	460
18.2.2. Elektrikli Tahrik Gücünün En Uygun Hibritleştirilmesi.....	463
18.3 10-25 kW Elektrikli Tahrik Paketleri	463
18.3.1 İçten Yanmalı Motor Maksimum Gücüne Duyarlılık.....	464
18.3.2 Taşıt Kütlesine Duyarlılık	464
18.3.3 10-25 kW Elektrikli Tahrik Gücü Aralığı.....	464
18.3.4 Binek Otomobiller için Elektrikli Tahrik Paketi	468
18.4 Piyasada Bulunan Binek Otomobillerle Karşılaştırma	468
18.4.1 2011 Model Toyota Corolla ile Karşılaştırma	469
18.4.2 2011 Model Toyota Prius Hibrit ile Karşılaştırma.....	470
Kaynaklar	471
19. Güç Aktarma (Tahrik) Sistemi Optimizasyonu.....	473
<i>Çeviri: Prof. Dr. Okan ÖZGÖNENEL</i>	
19.1 Güç Aktarma Sistemi Modelleme Teknikleri	473
19.1.1 İleri Yön Taşıt Modeli	474
19.1.2 Geri yön Taşıt Modeli	474
19.1.3 İleri Yön ve Geri yön Modellerin Karşılaştırılması	475
19.2 Performans Ölçülerinin Tanımı	476
19.2.1 Depodan Tekerleğe Emisyonlar	476
19.2.2 Petrol Kuyusundan Tekerleğe Emisyonlar.....	477
19.3 Güç Aktarma Sistemi Simülasyon Yöntemleri.....	478
19.4 Modüler Güç Aktarma Sistemi Yapısı.....	480
19.4.1 Önerilen Yazılım Paketinin Çerçevesi	481
19.4.2 Modüler Güç Aktarma Sistemi Yapısı.....	481
19.4.3 En Uygun Hale Getirme	485
19.5 Optimizasyon Problemi.....	486
19.5.1 En Uygun Hale Getirmeyi Birden Fazla Güç Aktarma Sistemi Yapısını Destekleyecek Şekilde Genişletme.....	486
19.5.2 Çok Amaçlı Optimizasyon	488
19.6 Vaka Sunumları: Güç Aktarma Sistemi Yapısını ve Eleman Boyutunu En Uygun Hale Getirme	488
19.6.1 Vaka Sunumu 1: Depodan Tekerleğe ve Kuyudan Tekerleğe CO ₂	489
19.6.1.1 Kuyudan Tekerleğe En Düşük CO ₂ Emisyonları	490
19.6.1.2 Tanktan Tekerleğe En Düşük CO ₂ Emisyonu.....	491
19.6.1.3 Çok Amaçlı Optimizasyon.....	492
19.6.2 Vaka Sunumu 2: Kuyudan Tekerleğe Karşı CO ₂ Güç Aktarma Sistemi Maliyeti	494
Kaynaklar	498

20. Çok Amaçlı Optimizasyon Yazılımı Paketi için Kılavuz.....	499
<i>Çeviri: Prof. Dr. Okan ÖZGÖNENEL</i>	
20.1 Yazılım Hakkında	499
20.2 Yazılımın Yapısı.....	499
20.2.1 Giriş Sayfası	499
20.2.2 Genetik Algoritma.....	500
20.2.3 Uygunluk Değerlendirme Algoritması	500
20.2.4 Taşıt Davranış Özelliklerinin Simülasyonu.....	500
20.2.5 Mevcut Bileşen Modelleri	500
20.2.6 Simülasyonun Çalıştırılması	501
20.2.6.1 Sürüş Çevriminin Tanımı	501
20.2.6.2 Maliyet Fonksiyonunun Seçimi.....	501
20.2.6.3 Güç Aktarma Türü Seçimi	502
20.2.6.4 Gelişmiş Ayarlar	503
20.2.7 Simülasyonun Çalıştırılması	503
20.2.8 Sonuçlar	505
20.3 Yazılımın Kabiliyetleri ve Sınırlamaları.....	506
Ek: Toyota Prius'a Teknik Bakış.....	507
<i>Çeviri: Prof. Dr. Mustafa AKTAŞ</i>	
İndeks	525

Önsöz

Elektrikli ve Hibrit Elektrikli taşıtlar günümüzde çok iyi bilinmekte ve uluslararası alanda kabul görmektedir. Ancak, fosil yakıt kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan küresel ısınma sorununa giderek artan bilinçlenmeye rağmen, otomobil pazarına tam olarak girememiştir. Bu durum kısmen içten yanmalı motorların düşük maliyeti ve fosil yakıtların bol miktarda bulunmasından kaynaklanmaktadır. Hidrokarbon yakıtların bolluğu onlarca yıldır ve belki de yüzyıllardır değişmemektedir. Dolayısıyla elektrikli ve hibrit elektrikli taşıtlar, ancak otomobil kullanıcısının bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlarına daha iyi ve daha uygun ürünlerin sunulması halinde otomobil pazarına hâkim olabilecektir. Örneğin, düşük maliyetli bir elektrikli taşıt, orta sınıf bir ailenin satın alması ve kullanması için, geleneksel taşıtların çok daha pahalı olduğu, kendi fosil yakıt kaynağı olmayan gelişmekte olan ülkelerde otomotiv pazarına egemen olabilir. Ayrıca, normal boyutlu içten yanmalı motora sahip geleneksel bir taşıt, küçük bir tahrik motoru/generatör ilave edilmesi ile performans, yakıt ekonomisi, emisyon ve maliyet için en uygun hale getirilebilir. Böyle bir taşıt, gelişmiş dünya pazarları için küçük bir maliyet artışı ile geleneksel taşıtlara kıyasla daha üstün bir ürün olabilir.

Kitabımızın üçüncü baskısı, bu alandaki uygun teknolojileri ve tasarım yöntemlerini tanıtarak yukarıdaki amaçlara katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bu baskı, kitabın önceki baskılarının okuyucularının önerileri, birçok öğrencinin ve akademisyenlerin önerilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İçten yanmalı motor kullanan otomobillerin gelişimi, modern teknolojinin en büyük başarılarından biridir. Ancak, son derece gelişmiş otomotiv endüstrisi ve dünya çapında kullanımda olan otomobil sayısındaki artış, çevre ve hidrokarbon kaynakları için ciddi problemlere sebep olmaktadır. Bozulan hava kalitesi ve küresel ısınma konuları, modern yaşam için ciddi tehditler haline gelmektedir. Daha sıkı emisyon ve yakıt verimliliği standartları, daha temiz, daha güvenli ve daha verimli taşıtların hızlı bir şekilde geliştirilmesini sağlamaktadır. Elektrikli, hibrit elektrikli ve yakıt hücresi ile çalışan güç aktarma sistemi teknolojilerinin, tahmini-öngörülebilir gelecek için en umut verici taşıt çözümleri olduğu artık iyi bilinmektedir.

Bu meselenin üstesinden gelmek için, ABD’de ve dünya çapında artan sayıda mühendislik bölümleri, lisans ve lisansüstü düzeylerde ileri enerji ve taşıt teknolojileri alanında akademik programlar başlatmıştır. Texas A&M Üniversitesi’nde makine ve elektrik mühendisliği öğrencileri için ilk yüksek lisans dersine “Gelişmiş Taşıt Teknolojileri-Elektrikli ve Hibrit Elektrikli Taşıtların Tasarım Yöntemi” ismi ile 1998 yılında başladık. Bu ders kapsamında müfredat hazırlarken, teknik makaleler ve raporlar şeklinde zengin bilgi birikimi olmasına rağmen, böyle bir derse katılmak isteyebilecek öğrenciler ve öğretim

üyeleri için titiz ve kapsamlı bir ders kitabı olmadığını gördük. Ayrıca uygulama mühendislerinin de bu yeni teknolojinin esaslarını tam olarak anlamak için düzenli bir referans kitabına ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu kitabın ilk baskısı, bu ihtiyacı karşılama çabamız içindir. Mevcut üçüncü baskı, önceki baskılara ilave yeni konular ve daha derin yaklaşımlar getirmiştir.

Bu kitap, geleneksel içten yanmalı motorlu (İYM) taşıtlar, elektrikli taşıtlar (ET), hibrit elektrikli taşıtlar (HET) ve yakıt hücreli taşıtlar (YHT)'nin temelleri, teorik dayanakları ve tasarım yöntemlerini ele almaktadır. Matematiksel titizlikle modern taşıtlar için taşıt performans özellikleri, yapıları, kontrol yöntemleri, tasarım yöntemleri, modelleme ve simülasyon-benzetim çalışması kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Aktarma elemanları mimarisi analizi, İYM tabanlı aktarma elemanları, ET ve HET yapıları, elektrikli tahrik sistemleri, seri/paralel/hafif hibrit elektrikli aktarma elemanları tasarım yöntemleri, enerji depolama sistemleri, geri kazanımlı frenleme, yakıt hücreleri ve bunların taşıtlardaki ve yakıt hücreli hibrit elektrik aktarma elemanları tasarımı üzerine uygulamaları ele alınmıştır. Kitabın kapsamı, yalnızca tek tek bileşenlerden değil, tüm aktarma elemanları sistemini kapsamaktadır. Tasarım yöntemi matematiksel terimlerle adım adım açıklanmıştır. Ayrıca, her bir aktarma elemanının tasarım yöntemi açıklanırken, tasarım örnekleri benzetim sonuçlarıyla birlikte sunulmuştur.

Daha belirgin olarak, üçüncü baskı, birinci ve ikinci baskılardaki maddelerin birçok düzeltme ve güncellemelerini içermektedir. Dört yeni bölüm ve bir ek (bölüm) dahil edilmiştir. Bunlar, Bölüm 4: Taşıt Güç Aktarma Sistemi; Bölüm 18: En Uygun Hibritleştirme Oranı ile Tam Boyutlu İYM Kullanılan HET Tasarımı; Bölüm 19: Güç Aktarma (Tahrik) Sistemi Optimizasyonu; Bölüm 20: Çok Amaçlı Optimizasyon Yazılımı Paketi için Kılavuz; ve Ek: Toyota Prius'a Teknik Bakış. Ayrıca eski bölümlere bol miktarda yeni bilgiler eklenmiştir. Üçüncü baskıya yapılan tüm bu yeni katkılar, kitabı okuyucu için daha eksiksiz ve kullanışlı yapmaktadır.

Genel olarak bu kitap yirmi bölüm ve bir ek bölüm'den oluşmaktadır. Bölüm 1'de modern ulaşımın sosyal ve çevresel önemi tartışılmaktadır. Bu bölüm, modern ulaşımın gelişmesiyle ilişkili olarak hava kirliliği, küresel ısınma ve petrol kaynaklarının tükenmesi konularını içermektedir. Bu bölümde, gelecekteki taşıt teknolojilerinin yakıt temini üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Sonuçlar, yeni nesil taşıtların geliştirme yöntemlerine yardımcı olmaktadır. Ek olarak, ET, HET ve YHT'nin gelişim tarihi kısaca ele alınmıştır.

Bölüm 2'de taşıt performanslarının temel fikri, güç sistemi özellikleri, aktarım sistemi özellikleri ve taşıt performanslarını açıklamak için kullanılan denklemler verilmektedir. Bu bölümün esas amacı, taşıt güç aktarma elemanları tasarımı için gerekli olan temel bilgileri sağlamaktır. İlk baskıya bir iyileştirme olarak, fren sistemi ve onun tasarımı ve geliştirilmiş malzeme, ET, HET ve YHT'de hibrit fren sistemi tasarımı için daha sağlam bir temel elde etmek amacıyla kuvvetlendirilmiştir.

Bölüm 3'te, farklı İYM'lerin temel çalışma özellikleri gösterilmektedir. Ana güç sistemi olarak İYM, geleneksel ve hibrit aktarma elemanı sistemlerinde en önemli alt sistemdir. İYM özelliklerinin tam olarak anlaşılması, geleneksel taşıtlar gibi hibrit elektrikli taşıtların tasarımında ve kontrolünde gereklidir.

Bölüm 4'te, geleneksel ve hibrit elektrikli taşıt için taşıt aktarma sistemi açıklanmaktadır. Geleneksel ve gelişmiş aktarım sistemlerinin çoğu türleri gösterilmekte ve incelenmektedir.

Bölüm 5'te elektrikli taşıtlar gösterilmektedir. Bu bölüm genel olarak elektrikli tahrik sistemi ve onun enerji depolama biriminin tasarımını, tahrik motoru ve onun aktarım sisteminin tasarımını, taşıt performansının kestirim yöntemi ve sistem benzetim sonuçlarını içermektedir.

Bölüm 6'da ilk olarak hibrit tahrik sisteminin temel kavramı gösterilmiştir. Ardından, hibrit elektrikli taşıtların değişik türleri ele alınmıştır. Bunlar seri hibrit, paralel hibrit, hibritlerin moment bileşimi ve hız bileşimi ve diğer türleri içermektedir. Bu yapıların temel çalışma özellikleri de ayrıca verilmektedir.

Bölüm 7'de çeşitli güç sistemleri ele alınmaktadır. Bunlar DA, AA, kalıcı mıknatıslı fırçasız DA ve anahtarlamalı relüktans motor sürücülerini içermektedir. Tahrik sistemi açısından, onların temel yapıları, çalışma kaideleri, kontrol ve çalışma özellikleri tarif edilmektedir.

Bölüm 8'de, seri hibrit elektrikli tahrik sisteminin tasarım yöntemi gösterilmektedir. Bu bölüm İYM, enerji depolama, tahrik motoru, aktarma sistemi, kontrol yöntemi ve güç dönüştürücü sistemlerine yönelik tasarıma odaklanmakta ve bir tasarım örneği de verilmektedir. İlk baskıya iyileştirme olarak, çeşitli güç dönüştürücü yapıları ilave edilmiştir.

Bölüm 9'da paralel hibrit elektrikli tahrik sisteminin tasarım yöntemi verilmektedir. Bu bölüm, sürüş şekli ve sürüş periyodu analizi, kontrol yöntemi, ana bileşenlerin tasarımı (İYM, enerji depolama ve aktarma gibi) ve taşıt performans benzetimi (simülasyonu) içermektedir. İlk baskıya ek olarak, açık ve kapalı kontrol uygulanmış İYM, bulanık mantık kontrolü ve dinamik programlamaya dayalı kontrol optimizasyonu ilave edilmiştir.

Bölüm 10'da seri-paralel hibrit tahrik sisteminin çalışma özellikleri, tasarım yöntemi ve kontrol türleri sunulmaktadır. Bu, ikinci baskıda yeni bir bölüm olarak yer almıştır.

Bölüm 11'de, fişli (plug-in) hibrit taşıtın tasarım ve kontrol ilkeleri açıklanmaktadır. Bu bölüm esas olarak güç aktarım sistemi kontrol yöntemi, enerji depolama tasarımı ve elektrik motoru tasarımı ile ilgili olarak şarj beslemeli hibrit tahrik sistemini ele almaktadır. Bu aynı zamanda yeni bir bölümdür.

Bölüm 12'de, paralel moment bağlantısı ve seri/paralel moment-hız bağlantılı iki temel yapıyla birlikte hafif hibrit tahrik sistemi tasarım yöntemi açıklanmaktadır. Bu bölüm sistemin analitik incelemesi, kontrol sistemi geliştirme ve sistem benzetimine odaklanmıştır.

Bölüm 13'te, bataryalar, süper kapasitörler ve volanlar dahil olmak üzere farklı enerji depolama teknolojileri ele alınmıştır. Bu çalışma, güç ve enerji ka-

biliyetlerine odaklanmaktadır. Hibrit enerji depolama kavramı da bu bölümde açıklanmaktadır.

Bölüm 14'te, hibrit fren sistemlerinin tasarım ve kontrol ilkeleri açıklanmıştır. Fren güvenliği ve geri kazanılabilir enerji temel konulardır. Normal sürüş çevrimlerinde, taşıt hızına ve fren gücüne göre uygun frenleme enerjisi özellikleri incelenmektedir. Ön ve arka tekerleklerdeki fren kuvveti dağılımı, güvenli taşıt frenleme performansını sağlamak için ele alınmıştır. Ayrıca bu bölüm, elektriksel geri kazanımlı ve mekaniksel frenler arasında toplam frenleme kuvvetinin dağıtılmasının önemini ele almaktadır. Kontrol yöntemleri de dahil olmak üzere iki gelişmiş hibrit fren sistemi verilmektedir. Bu bölüm, son araştırmamız temel alınarak yeniden yazılmıştır.

Bölüm 15'te, farklı yakıt hücre sistemleri, çalışma ilkelerine ve özelliklerine, çeşitli teknolojilere ve onların yakıtları dikkate alınarak tarif edilmiştir. Özellikle, yakıt hücrelerinin taşıt uygulamaları açıklanmıştır.

Bölüm 16'da yakıt hücreli hibrit tahrik sisteminin düzenli bir tasarımı açıklanmıştır. İlk olarak yakıt hücreli hibrit taşıtlar kavramı ifade edilmiştir. Ardından, çalışma prensipleri ve aktarım kontrol sistemleri incelenmiştir. Son olarak, yakıt hücresi, elektrikli tahrik sistemi ve enerji depolama sistemine odaklanan bir tasarım yöntemi verilmiştir. Bir tasarım örneği ve bu tasarımın performansına ait benzetim (simülasyon) sonuçları verilmiştir.

Bölüm 17'de, bir arazi paletli seri hibrit taşıtın tasarım yöntemi geliştirilmiştir. Bu çalışma, yumuşak zeminlerde hareket direnci hesaplaması, tahrik motor sistemi tasarımı, motor/generatör sistemi tasarımı ve azami güç kaynağı sistem tasarımı odaklanmaktadır.

18, 19 ve 20. bölümleri, üçüncü baskı için yeni bölümlerdir. Bu bölümler, yeni tam boyutlu İYM en uygun hibrit taşıt tasarım kavramını ve taşıt güç sisteminin hibrit hale getirilmesi ve ona bağlı yazılımları açıklamaktadır.

Bu baskıda bir çalışma eki yer almaktadır. Bu ek bölüm, Toyota Prius hibrit sistemine genel bir bakıştır. Amaç, okuyucuya ticari bir hibrit elektrikli tahrik sisteminin mimarisi, çalışma şekilleri, kontrol sistemi ve diğer bileşenlerinin gerçek bir örneğini vermektir.

Bu kitap, ileri düzey taşıtlarda lisansüstü veya üst düzey lisans eğitimi dersi için uygundur. Bu kitaptaki içeriğe destek olmak üzere tasarlanan yazılım (© 2018 Ganesh Mohan, Francis Assadian, Marcin Stryszowski ve Stefano Longo) kitabın CRC Press web sitesinde (www.crcpress.com/9781498761772) bulunmaktadır. Makine veya elektrik mühendisliği gibi farklı disiplinlerdeki öğrencilerin temel bilgilerine bağlı olarak, ders hocaları kendi derslerine uygun özel içeriği seçme esnekliğine sahiptir. Bu kitap, Texas A&M Üniversitesi'nde yirmi yıldır lisansüstü düzeyde ders olarak öğretilmektedir. Bu kitabın taslağı, dersimizdeki öğrencilerden gelen yorumlar ve geri bildirimlere dayanarak yıllar boyunca birçok kez revize edilmiştir. Öğrencilerimizin yardımları için onlara minnettarız.

Bu kitap modern otomotiv sistemleri ile ilgilenen mühendisler, öğrenciler, araştırmacılar ve kamu ve akademide görevli olanlar dahil olmak üzere otomotivle ilgili endüstrilerde çalışan diğer profesyoneller için derinlemesine bir kaynak ve kapsamlı bir referanstır.

Diğer çalışmalara ek olarak, bu kitapta ortaya konulan teknolojilerin ve ilerlemelerin çoğu, yazarlar ve Texas A&M Üniversitesi'ndeki İleri Taşıt Sistemleri Araştırma Programının diğer üyeleri tarafından uzun yıllar süren araştırma ve geliştirmelerin neticesidir. Bu kitaba büyük katkılarda bulunan Texas A&M'deki Gelişmiş Taşıt Sistemleri Araştırma grubu ve Güç Elektroniği ve Motor Sürücüler grubunun tüm özverili personeline minnettarız.

Taylor & Francis Grup çalışanlarının, özellikle de Nora Konopka'nın çabaları ve yardımları için şükranlarımızı sunarız. Son olarak, ailelerimize bu kitabı yazarken uzun emekler boyunca gösterdikleri sabır ve destekleri için teşekkür ederiz.

Mehrdad Ehsani
Yimin Gao
Stefano Longo
Kambiz Ebrahimi
Ocak, 2018

MATLAB® ve Simulink®, MathWorks şirketinin tescilli ticari markasıdır. Ürün bilgileri için lütfen iletişime geçiniz:

The MathWorks, Inc.
3 Apple Hill Drive
Natick, MA 01760-2098 USA
Tel: 508-647-7000
Fax: 508-647-7001
E-mail: info@mathworks.com
Web: www.mathworks.com

Çeviri Önsözü

Artan çevre kirliliği, küresel ısınma ve fosil kökenli yakıtların kısıtlı rezervlere sahip olması her geçen gün hibrit ve elektrikli taşıtlara olan ilgiyi arttırmaktadır. Elektrikli taşıtlar kavramı; hibrit elektrikli taşıtlar, bataryalı elektrikli taşıtlar ve yakıt hücreli elektrikli taşıtları kapsamaktadır. Çevirisi yapılan bu kitap söz konusu hibrit ve elektrikli taşıtlara yönelik genel bir perspektif ortaya koymayı hedeflemektedir.

Literatürde, Elektrikli ve Hibrit Elektrikli Taşıtlar alanında önde gelen bu kaynak kitabın Türkçe'ye tercümesi kararımızda, bu alanda yayınlanmış Türkçe kaynak kitap olmaması ve kitabın yazarı Prof Dr Mehrdad EHSANI'nin teşviki bizleri cesaretlendirmiştir.

Kitabın tercümesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Hakkari Üniversitesi'nden ilgili alanlarda akademik çalışmaları olan uzman 10 Öğretim Üyesi tarafından yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmada dil açısından verdiği destekler için Prof. Dr. Mehmet Oruç BİLGİÇ'e de teşekkür ediyoruz.

İlk yerli ve elektrikli otomobili üretmeyi hedefleyen TOGG projesi, ülkemizde elektrikli taşıtlara verilen önemi göstermektedir. Bu amaçla kitabın Elektrik-Elektronik, Otomotiv, Makine ve ilgili diğer mühendislik alanlarında eğitim alan önlisans, lisans ve lisansüstü öğrencilere, otomotiv sektöründe çalışan mühendis ve teknik personele, araştırmacılara, akademisyenlere faydalı olacağı ve ülkemiz sanayii ve ekonomisine katkı sağlayacağı kanaatindeyiz. Ayrıca, piyasada alt yapısı son 20 yıldır gelişen Elektrikli Taşıtlara ait faaliyet gösteren firmalara ve mühendislerine de faydalı olacaktır.

Kitapta geçen bazı mesleki kelime ve kelime gruplarının Türkçe'ye kazandırılmasında ilk olması nedeniyle çok dikkat edilmeye çalışılmıştır. Okuyucudan gelecek olan her türlü önerilere de açık olduğumuzu belirtmekte fayda vardır.

Kitabın basımında yabancı yayınevinden (CRC Press Taylor & Francis Group) telif hakkının alınmasında destek sağlayan "Cengiz Enerji"ye teşekkür ederiz.

Bize bu kitabı basım imkânı veren başta Yasin Dilmen olmak üzere "Akademi Kitabevi" çalışanlarına teşekkür ederiz. Bu değerli eserin öğrencilerimize, akademi camiamıza ve Türk Otomotiv Sanayii'ne hayırlı olmasını temenni ediyoruz. Bu kitabı Türkçe'mize kazandırıyor olmak ta bizim için ayrıca bir mutluluktur. Gayret bizden takdir Allah'tan.

Mustafa AKTAŞ

Mehrdad Ehsani'nin tercüme kitap hakkında yazısı

I am delighted to hear that the translation of my book by you is complete.

This book is the result of over thirty years of work on electric and hybrid electric vehicle power trains by this researcher, his graduate students, his research staff and the many visiting scholars that have worked in my lab. Many of these graduate students and visiting scholars came from Turkey. Among these Turkish visiting scholars were Professor Mustafa Aktas and Professor Oruc Bilgich.

I offer my thanks to all of my past graduate students and the visiting scholars whose research work resulted in the advancement of the of EV and HEV technologies. I also hope that the present Turkish edition of the book will help develop the future generation of graduate students and scholars in Turkey and around the world.

Professor Mehrdad Ehsani

October 2021

Mehrdad (Mark) Ehsani, Ph. D., P. E., L.F. IEEE, F. SAE, M. AAAS

Robert M. Kennedy Professor,

Sustainable Energy and Vehicle Engineering Program

Power Electronics & Motor Drives Laboratory

Department of Electrical & Computer Engineering

Texas A&M University

College Station, Texas 77843

Phone: 979-845-7582

Email: ehsani@ece.tamu.edu

Web Address: <http://engineering.tamu.edu/electrical/people/mehsani>

Teşekkürler

Geçmişteki ve şimdiki öğrencilerimizin ve araştırma personelimizin çoğu, son yirmi yılda, bu kitabın meydana gelmesi çalışmalarına katkıda bulundular. Özellikle, Teksas A&M Üniversitesi'ndeki doktora tezi sayesinde 18. Bölüme katkıda bulunan Lin Lai'nin çalışmasına teşekkür ediyoruz. Texas A&M Üniversitesi İleri Taşıt Sistemleri Araştırma Programı'ndaki doktora öğrencilerimiz Nima Ersahd, Ahmet Yeksan, Own Golden ve Yiqi Wang'a da yardımları için teşekkür ediyoruz.

Yazarlar, "Güç Aktarma Sistemi Topolojisi ve Bileşen Boyutlandırma için Optimizasyon Teknikleri" ve "Çok Amaçlı Optimizasyon Yazılımı Paketi için Kılavuz" bölümleri ve bu kitapla sağlanan yazılım için, Dr. Ganesh Mohan, Profesör Francis Assadian ve Marcin Staszowski'ye teşekkür etmektedir. Güç aktarım sistemi optimizasyonu tekniklerini ve bu kitapla elde edilebilen MATLAB® tabanlı yazılımı geliştirdiğinde, Dr. Mohan Cranfield Üniversitesi'nde doktora öğrencisiydi. O, şimdi Jaguar Land Rover şirketinde mühendis olarak çalışmaktadır. Esas danışmanı Profesör Assadian, ABD'deki California Davis Üniversitesi'nde profesörlüğe kabulünden önce bu çalışmanın büyük bölümünü yönetti. Staszowski, Cranfield Üniversitesi'nde halen doktora öğrencisidir. Staszowski yukarıda bahsedilen iki bölüm için içerik geliştirme ve yazılım iyileştirmesine katkıda bulunmuştur. Çalışmalarıyla yaptıkları olağanüstü katkısı ve yayınlamamıza izin verdikleri için kendilerine teşekkürü bir borç biliriz.

Yazarlar

Mehrdad Ehsani, Teksas A&M Üniversitesi'nde Elektrik Mühendisliği'nin "Robert M. Kennedy" Profesörüdür. 1974'ten 1981'e kadar Teksas Üniversitesi Fusion Araştırma Merkezi'nde araştırma mühendisi ve Argonne Ulusal Laboratuvar (Argonne, Illinois)'nda yardımcı araştırma görevlisi idi. 1981'den beri Texas A&M Üniversitesi (College Station, Teksas)'nde Elektrik Mühendisliği'nde profesör ve İleri Taşıt Sistemleri Araştırma Programı ve Güç Elektroniği ve Motor Sürücüler Laboratuvarı'nın yöneticisidir.

Anahtarlamalı güç kaynakları, yüksek gerilim mühendisliği, güç elektroniği, motor sürücüler, ileri taşıt sistemleri ve sürdürülebilir enerji mühendisliği alanlarında 400'den fazla yayının yazarıdır. "Hibrit elektrikli taşıtların teorisine ve tasarımına katkıları" için verilen IEEE Vehicular Society 2001 Avant Garde Ödülü'nü de içeren 100'den fazla uluslararası onur ve takdirlere ilaveten, IEEE-Industry Applications Society tarafından verilen birçok Prize Paper Ödüllerinin de sahibidir. 2003'de, "güç elektroniği ve sürücülerinin ileri müfredat geliştirme ve öğretilmesine olağanüstü katkıları için" IEEE Lisans Eğitimi Ödülü'ne layık görülmüştür. 2005'de Society of Automotive Engineers (SAE) Üyeliğine seçilmiştir. Güç elektroniği, motor sürücüler ve ileri taşıt sistemleri üzerine 17 farklı kitabın ortak yazarlarından. Kesinleşmiş ve bekleyen 30'dan fazla ABD ve AB patentine sahiptir. Şu anki araştırma çalışmaları güç elektroniği, motor sürücüler, hibrit taşıtlar ve bunların kontrol sistemleri ve sürdürülebilir enerji mühendisliği üzerinedir.

Dr. Ehsani, IEEE Güç Elektroniği Topluluğu (PELS:Power Electronics Society) AdCom üyesi, PELS Eğitim İşleri Heyeti başkanı, IEEE-IAS Endüstriyel Güç Dönüştürücüler Heyeti başkanı ve IEEE Myron Zucker Öğrenci-Hoca Ödülü programı başkanıdır. 1990'daki IEEE Power and Propulsion Konferansı'nın genel başkanıdır. IEEE Power and Propulsion Conference'nin kurucusu, IEEE VTS Vehicle Power and Propulsion'ın kurucu başkanı ve Convergence Fellowship Heyetleri başkanı'dır. 2002'de VTS yönetim kuruluna seçildi. Ayrıca birçok teknik dergilerin yayın kurulunda görev yapmaktadır ve *IEEE Transactions on Industrial Electronics* ve *IEEE Transactions on Vehicular Technology*'nin editör yardımcılığını yapmıştır. IEEE'nin yaşam boyu onur üyesi, IEEE Industrial Electronics Society ve Vehicular Technology Society'nin seçkin konuşmacısı ve IEEE Industry Applications Society ve Power Engineering Society'nin seçkin öğretim üyesidir. Kendisi ayrıca Teksas eyaletinde kayıtlı profesyonel bir mühendistir.

Yimin Gao, tümü Jilin Teknoloji Üniversitesi (Changchun, Jilin, Çin)'nden olmak üzere sırasıyla 1982, 1986 ve 1991 yıllarında makine mühendisliğinde (otomotiv sistemlerinin geliştirilmesi, tasarımı ve üretimi alanında) lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerini aldı. 1982'den 1983'e kadar Dongfeng Motor Şirketi (Shiyan, Hubei, Çin)'nde taşıt tasarım mühendisi olarak çalıştı. 5 tonluk bir kamyonun (EQ144) yerleşim tasarımını bitirdi ve aracın prototip oluşturma ve testinde görev aldı. 1983'ten 1986'ya kadar Jilin Teknoloji Üniversitesi (Changchun, Jilin, Çin) Otomotiv Mühendisliği Bölümü'nde lisansüstü öğrenci idi. Buradaki çalışma alanı, motor ve şanzımanın en uygun eşleşmesi ile taşıt yakıt ekonomisinin iyileştirilmesidir.

1987'den 1992'ye kadar Jilin Teknoloji Üniversitesi (Changchun, Jilin, Çin) Otomotiv Mühendisliği Bölümü'nde doktora eğitimini aldı. Bu süre zarfında, tekerlekli taşıtlar için hareketin güç olduğu arazi şartlarında imkân dahilinde çalışabilen ayaklı taşıtların araştırma ve geliştirmesi üzerine çalıştı. 1991'den 1995'e kadar, Jilin Teknoloji Üniversitesi Otomotiv Mühendisliği Bölümü'nde doçent ve otomotiv tasarım mühendisiydi. Bu dönemde, lisans öğrencilerine birçok kez otomotiv teorisi ve tasarımı dersi ve yüksek lisans öğrencilerine iki kez otomotiv uygulama tekniği dersi verdi. Bu arada, taşıt performansı, şasi ve parçaların incelemesini de gerçekleştirdi ve ayrıca şasi tasarımı, güç aktarma sistemi tasarımı, süspansiyon tasarımı, direksiyon sistemi tasarımı ve fren tasarımı dahil olmak üzere otomotiv tasarımını gerçekleştirdi.

1995 yılında Texas A&M Üniversitesi'nde Advanced Vehicle Systems Research Programına araştırma görevlisi olarak katıldı. Halen, bu programda elektrikli ve hibrit elektrikli taşıtların araştırma ve geliştirilmesi üzerine çalışmaktadır. Araştırma alanları esas olarak elektrikli ve hibrit elektrikli güç aktarımının temelleri, mimarisi, kontrolü, modellemesi, tasarımı ve esas bileşenleridir. Gao SAE üyesidir.

Stefano Longo, elektrik ve elektronik mühendisliği'nden mezun olduktan sonra, 2007 yılında Sheffield Üniversitesi (İngiltere)'nde kontrol sistemlerinde yüksek lisans ve 2010 yılında Bristol Üniversitesi (İngiltere)'nde yine kontrol sistemleri alanındaki doktora derecesini elde etti. Doktora tezi, kontrol mühendisliği alanındaki önemli başarıları nedeniyle Mühendislik ve Teknoloji Enstitüsü (IET:Institution of Engineering and Technology) Kontrol ve Otomasyon Ödülü'ne layık görüldü. 2010'da Imperial College Londra (İngiltere)'de Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü bünyesindeki Kontrol ve Güç Grubu'na araştırma görevlisi olarak atandı ve burada kontrol sistemleri tasarımı ve donanım uygulaması ortak alanlarında

çalıştı. 2012’de Cranfield Üniversitesi (İngiltere) Otomotiv Mühendisliği Bölümü’nde (şimdiki adı İleri Taşıt Mühendisliği Merkezi) taşıt elektrik ve elektronik sistemleri alanında hoca (doktor öğretim üyesi) olarak atandı. 2012’den 2016’ya kadar Imperial College Londra’da fahri araştırma görevliliği yaptı. 2017’de, Dr. Longo, otomotiv kontrol ve optimizasyon alanında kıdemli hoca (doçent) pozisyonuna terfi etti ve 2014’ten beri otomotiv mekatronik alanında yüksek lisans için ders yöneticisi olarak görev yapmaktadır.

Dr. Longo, 70’in üzerinde hakemli araştırma makalesi ve bir kitap, *Optimal and Robust Scheduling for Networked Control Systems* (CRC Press, 2017) yayınlamıştır. Otomotiv mekatroniği, optimizasyon ve kontrol alanlarında çeşitli lisansüstü dersler vermekte, doktora öğrenci danışmanlığı ve akademik araştırma ve danışmanlık yürütmektedir.

Dr. Longo, IEEE’nin kıdemli üyesi, Elsevier dergisi *Mechatronics*’in yardımcı editörü, birçok IEEE ve IFAC dergisinin teknik editörü ve hakemi, yeminli mühendis ve IET Control & Automation Network’ün seçilen yönetici üyesi, *Mechatronic Systems and Automotive Control*’de IFAC teknik heyeti üyesi ve Yüksek Öğretim Akademisi üyesidir.

Kambiz M. Ebrahimi, makine mühendisliği lisans derecesini Plymouth Polytechnic (İngiltere)’ten, yüksek lisans derecesini UWIST’den sistem mühendisliği’nde (Galler Üniversitesi) ve doktorasını Cardiff Üniversitesi (İngiltere)’nden dinamik ve matematiksel modelleme alanında almıştır.

Şu anda, Loughborough Üniversitesi (İngiltere) Havaçılık ve Otomotiv Mühendisliği Bölümü’nde ileri tahrik sistemleri profesörüdür. Loughborough’ya girmeden önce, Galler Üniversitesi’nde bir AB projesinde modele dayalı durum izleme üzerine ve Bradford Üniversitesi’nde dağıtık-toplu modelleme ve asgari güç ile kontrol yöntemleri üzerinde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Daha sonra, Bradford Üniversitesi (İngiltere) makine mühendisliği’nde okutman, doçent ve profesör oldu.

Başlıca araştırma alanları sistemler ve kontrol teorisi; çok değişkenli ve büyük ölçekli sistemler; mekatronik sistemlerin modellenmesi ve özellikleri; hibrit güç aktarma sistemlerinin enerji yönetimi ve kontrolü; sistem izleme, arıza teşhisi ve Turbomakine kanat ucu zamanlaması; hibrit, elektrikli ve L-sınıfı taşıtlardır. Ulusal ve uluslararası dergi ve konferanslarda 100’den fazla makalenin yazarı veya ortak yazarıdır.

Dr. Ebrahimi, yetkili bir makine mühendisi ve ASME ve SAE üyesidir ve 2012’den beri Powertrain Modelling and Control Conference’nın başkanı ve düzenleyicisi olarak görev yapmaktadır; 2012’den beri *International Journal of Powertrains*’in yayın kurulu üyesidir ve 2009’da the Challenges in Powertrain Testing toplantılarının düzenleyicisidir. Aynı zamanda, *Application of Multi-Va-*

riable System Techniques (1998, Professional Engineering Publishing) kitabının yardımcı editörü ve *Multi-Body Dynamics* (2000, Professional Engineering Publishing) kitabının yardımcı editörlüğüne ilaveten *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part K: Journal of Multi-body Dynamics*'in de yayın kurulu üyesidir.

AVL, Ford Motor Şirketi, Cummins Turbocharger Teknolojileri, Jaguar ve Land Rover gibi bağlantıları aracılığıyla endüstri ile araştırma iş birliğinde aktif olarak yer almaktadır.

Tercüme Kurulu

Prof. Dr. Mustafa AKTAŞ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Mühendislik Fakültesi, Elektrik
Elektronik Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0002-2608-1000

Prof. Dr. Necmi ALTIN

Gazi Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi,
Elektrik Elektronik Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0003-3294-9782

Prof. Dr. Ahmet Faruk BAKAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Elektrik
Elektronik Fakültesi, Elektrik
Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0002-0399-0359

Prof. Dr. Can ÇINAR

Gazi Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi,
Otomotiv Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0001-6944-8864

Doç. Dr. Mesut DÜZGÜN

Gazi Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi,
Otomotiv Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0003-0582-4183

Dr. Öğr. Üyesi Tayfun GÜNDOĞDU

Hakkâri Üniversitesi, Mühendislik
Fakültesi, Elektrik Elektronik
Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0002-7150-1860

Prof. Dr. Okan ÖZGÖNENEL

Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Mühendislik Fakültesi, Elektrik
Elektronik Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0001-9995-1460

Prof. Dr. Hamit SOLMAZ

Gazi Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi,
Otomotiv Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0003-0689-6824

Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

Gazi Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi,
Otomotiv Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0002-4423-6619

Dr. Öğr. Üyesi Osman Taha ŞEN

İstanbul Teknik Üniversitesi, Makina
Fakültesi, Makina Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0002-8604-3962

Doç. Dr. Tolga TOPGÜL

Gazi Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi,
Otomotiv Mühendisliği
ORCID iD: 0000-0003-1347-9594